

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНА ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ

Матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції

(Харків, 4 листопада 2016 року)

У двох томах

За редакцією *А. П. Гетьмана, Б. М. Головкина*

Том 1

Харків
«Право»
2016

УДК 343.9(477)
ББК 67.9(4УКР)61
3-68

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (голова);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (відповідальний секретар);
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, асист. О. В. Новіков

Злочинність як суспільна проблема та шляхи її вирішення в Україні : матеріали Всеукр. студ. наук. конф., м. Харків, 4 листоп. 2016 р. : у 2 т. / за ред. А. П. Гетьмана, Б. М. Головкіна. – Т. 1. – Х. : Право, 2016. – 166 с.

ISBN 978-966-937-086-0

ISBN 978-966-937-087-7 (т. 1)

ISBN 978-966-937-087-7 (т. 1)
ISBN 978-966-937-086-0

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Видавництво «Право», 2016

ЩОДО КРИЗИ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА ДЕФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

У сучасному світі масова культура, охоплюючи практично всі сфери життя, є одним із ключових елементів всієї системи постіндустріального суспільства. Феномен масової культури – явище складне, унікальне і в той же час суперечливе, що вимагає детального вивчення всіх його особливостей на принципово новому рівні осмислення. Сьогодні вплив масової культури на людину і його діяльність тільки збільшується: засоби масової інформації стають ефективним двигуном розвитку постіндустріального суспільства, формують певну систему сприйняття світу, стрімко реагують на виклики сучасності. У такому зв'язку виникає низка проблем, пов'язаних з особистісним самовизначенням людини, пошуком свого місця у світі та соціумі. Наймасштабнішими небезпідставно вважаються кризи ідентичності, відчуження й агресії, які найяскравіше відображають специфічні криміногенні особливості масової культури.

Указану тематику досліджували чимало видатних зарубіжних учених – Г. Лебон, Г. Маркузе, Х. Ортега-і-Гассет, Е. Канетті, Б. Данем, В. Райх та їхні послідовники. Актуальність дослідження масової культури в кримінологічному контексті підтверджується негативними ефектами занепаду моральності: підіймається хвиля цинізму й зневаги до етичних норм, посилюється озлобленість, правовий нігілізм, особливо серед молоді. Наслідком указаних процесів є зростання злочинності, зокрема, частки жорстоких і зухвалих злочинів [2, с. 18].

Найбільш влучне визначення негативного змісту масової культури, на нашу думку, надав вітчизняний дослідник О. П. Дзьобань. На його думку, масова культура розрахована на стандарт і найпримітивніший смак, тотальне опускання до найнижчого рівня з переважанням грубих природних інстинктів із метою отримання гарантованої вигоди, тиражування «одномірного» стереотипу сучасної людини, в якій індивід не може реалізувати себе як етичний феномен. У результаті цього в соціокультурному вакуумі у людини починається «гангрена душі», відбувається трансгресія структурованого людського буття, духовна перверсія, що призводить до глухості, закритості, деструктивності індивіда з його пригніченими й незадоволеними інстинктами й потребами [1, с. 16].

Європейське товариство захисту дітей підрахувало, що у фільмах і передачах по всіх європейських каналах щогодини показують не менше 20 вбивств і правопорушень. Але вітчизняне телебачення, що містить здебільшого комерційний компонент і нехтує соціальною просвітою, набагато перевищує ці показники. Так, за даними журналістського розслідування, тільки за один день столичні телевізійні канали показали 160 бійок, 202 вбивства, 6 пограбувань, 10 статевих сцен та іншу соціально неприйнятну поведінку [5, с. 27]. Насильство та жорстокість, що транслюються у денний час, є особливо небезпечними для дітей, які ще не можуть відрізнити реальність від вигадки.

У контексті масової культури не можна не згадати про криміногенний вплив всесвітньої мережі Інтернет, де, окрім суспільно корисної інформації, також поширюються відомості про збут наркотиків, оплатні сексуальні послуги, матеріали, що утверджують культ насильства та розпалюють міжжетничну ворожнечу. Забезпечення анонімності сприяє швидкому поширенню порнографічного, грального бізнесу та інших видів незаконного збагачення. Усі фактори, що сприяють розвитку Інтернет-злочинності, усунути неможливо, оскільки вона розвивається з неабиякою швидкістю та підлаштовується під попит різних суспільних груп [4, с. 169; 5, с. 28].

Говорячи про криміногенність масової культури, також необхідно відзначити негативний зміст популярних відеоігор, що пропагують жорстокість і насильство. Особа, яка багато часу приділяє таким іграм, поступово починає сприймати віртуальний світ як реальний, особливо, якщо це під-

літок. Людина отримує викривлену інформацію про підступність життя, про підвищений рівень цинічності стосунків, про можливість безкарного застосування насильства з метою досягнення своїх цілей. Віднедавна психологи навіть почали виокремлювати новий розлад психіки – лудоманію, тобто патологічну залежність від комп'ютерних ігор. Криміногенний вплив на психіку жорстоких відеоігор ілюструє трагічна історія, яка сталася у німецькому місті Ерфурт. 26 квітня 2002 р. Роберт Штайнхойзер вбив 17 (з них 14 вчителів) і поранив 7 осіб у своїй школі. Під час допитів свідків було з'ясовано, що підліток погано вчився, не ладнав з учителями, увесь вільний час приділяв шутеру «Counter-Strike» [2, с. 22].

Отже, можна зробити висновок, що між рівнем масової культури та суспільною свідомістю, яка визначає рівень злочинності в країні, існує нерозривний обумовлюючий зв'язок. З одного боку, масова культура ретранслює в масштабах суспільної свідомості примітивно-споживацький стиль мислення, культ грошей та сили як інструменту вирішення конфліктів, зневагу до суспільної моральності. З іншого боку, наповнення масової культури соціально позитивним змістом силами громадянського суспільства є дієвим заходом кримінологічної профілактики із потужним запобіжним потенціалом. Отже, проблема якості продукту масової культури є надзвичайно актуальною в контексті боротьби зі злочинністю XXI століття.

Список літератури

1. Дзьобань О. П. Інформаційне насильство та безпека: світоглядно-правові аспекти : монографія / О. П. Дзьобань, В. Г. Пилипчук ; Нац. акад. прав. наук України, НДЦ правової інформатики, Ін-т дослідження проблем держ. безпеки СБУ. – Х. : Майдан, 2011. – 244 с.
2. Орлов Ю. Ю. Вплив комп'ютерних ігор, що містять сцени насильства та жорстокості, на психіку дитини / Ю. Ю. Орлов, Ю. Б. Ірхін // Криміналіст. вісн. – 2014. – № 1(21). – С. 17–25.
3. Головкін Б. М. Причинність у системі детермінації злочинності / Б. М. Головкін // Теорія і практика правознавства. – 2014. – № 1(5). – С. 1–8.
4. Омельчук О. М. Роль засобів масової інформації у профілактиці злочинів / О. М. Омельчук // Унів. наук. зап. – 2014. – № 4(52). – С. 163–170.
5. Кушнар'єв С. В. Вплив засобів масової інформації на формування правосвідомості неповнолітніх: зарубіжний та вітчизняний досвід / С. В. Кушнар'єв // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 2. – С. 24–31.

Науковий керівник – асист. О. О. Шуміло

*А. Ю. Святокум,
студентка 16 групи 5 курсу Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЗИТИВНІ СТОРОНИ ЯВИЩА ЗЛОЧИННОСТІ

Різномісний інтерес, який викликає явище злочинності, – цілком зрозумілий, зважаючи на складність проблеми для суспільства і постійне бажання її викорінення. Дослідженням різних сторін злочинності займалися провідні вітчизняні та сучасні вчені-кримінологи, зокрема В. В. Голіна, Б. М. Головкін, І. М. Даньшин, О. М. Джу́жа, А. П. Закалюк, О. М. Костенко, О. М. Литвак та ін.

Консолідуючи думки багатьох вчених, можна зазначити, що основними критеріями, що характеризують злочинність, є масовість, історична мінливість та відносна стійкість. У більш вузькому